

Recentna periodika

S obzirom na to da je bibliografija preseleljena u poseban svezak našeg časopisa, ova i recenzije u slijedećim brojevima su zamišljene kao vodič kroz periodiku. Pokušat ćemo se osvrtni i na one članke koji se samo sekundarno ili čak i manje dotiču klasične filologije, pa i na one koji koriste samo neke izraze latinskog i grčkog jezika.

I. FILOZOFSKA ISTRAŽIVANJA

Veći broj prijevoda Aristotelovih spisa u nas posljednjih nekoliko godina (*Poetika*, *Nikomahova etika*, *Politika*, *Retorika*, *Metafizika*, *Fizika*, *O duši/Nagovor na filozofiju*) pojačao je i filozofsko raspravljanje o Aristotelu i njegovim filozofskim stavovima. Najviše je bure podigao Ladanov prijevod *Metafizike*, koji je bio i povodom kolokviju održanom na Fakultetu političkih nauka u Zagrebu. Neki od referata održanih na tom kolokviju štampani su u broju 16, str. 161–203. Nećemo, jasno, ulaziti u analizu filozofijskog u tim člancima, jer to nadilazi naše snage. Prikazat ćemo njihov odnos prema terminima latinske ili grčke provenijencije.

Govoreći o Aristotelu i *Metafizici* kao prvoj filozofiji, autori neprestano barataju izvornim Aristotelovim terminima. Sve bi bilo u redu da ih ne pišu kako tko želi. Naime, dok D. Barbarić (*Uz knjigu Lambda Aristotovele »Metafizike«*) može sve svoje navode citirati na grčkom, a A. Pažanin (*Suvremenost Aristotelove filozofije i mišljenja mišljenja*) još će negdje i obratiti pažnju na to da li se piše akcent na latinički pisanim grčkim pojmovima, G. Gretić (*Lambda knjiga »Metafizike«*: »O božanskom i ljudskom«) ipak će otići predaleko. Ne samo da nije jasno da li pi-

šući grčke pojmove velikim štampanim latiničkim slovima (NOUS) time želi dati do znanja da se radi o izuzetno važnim terminima ili ih već smatra potpuno kroatiziranim kad ih vrlo uspješno deklinira: NOUS, NOUSA; EIDOS, EIDOSA. Smatramo da se u pisanju jednog filozofijskog rada mora obratiti mnogo veća pažnja na to kako se citira i kako se grčki transkribira na latinicu, ako se već grčki termini ne pišu na grčkom.

U broju 18, str. 873–891, pod općim nazivom »*Filozofijsko nazivlje*«, A. Knežević piše članak »*Filozofija i slavenski jezici*«. I sam donekle potaknut Ladanovim prevodilačkim rješenjima autor nastavlja na tom tragu. Još jedan od poticaja za rad je bio i onaj dobro poznati vapaj nad: »siromaštvom našeg filozofijskog jezika u odnosu na prave filozofijske jezike: grčki, latinski i njemački«. Sjetimo se da je slično tako vapio i Lukrecije, pa je nakon Ciceronova prevodilaštva latinski postao filozofijski jezik. Dakle, i nama treba jedna ili više tako jakih prevodilačkih ličnosti. Autor se poziva na V. Filipovića koji tvrdi da taj posao može uraditi jedino filozof. Dakako, ali filozof poput V. Filipovića, a nikako onaj koji mora stalno zagledati u tumačenje grčkih i latinskih riječi, ni onaj koji se drži njemačke filozofske škole kao pijan plota, kako to dobro primjećuje i Knežević, pa njemački jezik direktno utječe na filozofijsko nazivlje u našem jeziku.

Poslije ovog uvoda, autor pokušava vidjeti kakvo je stanje s filozofijskim rječnikom u nas. Uočivši odmah njegovu skromniju nakanu iskazanu već u samom predgovoru, autor pokazuje i neke njegove nedostatke. Jedan od najočitijih među njima je svezamjenljivost niza *element*

/princip/načelo/počelo koju uvodi ovaj rječnik. No, s obzirom na to da ni naš književni jezik još nema dobar rječnički opis (zanemaruju li ARJ), nije se moglo ni očekivati izdavanje kvalitetnijeg terminološkog rječnika, što bi filozofski rječnik svakako morao biti.

Pošto je ustanovljena činjenica da filozofijsko nazivlje nije sređeno, autor kreće u potragu za iskonom našeg filozofijskog nazivlja. Nalazi ga kod prvih prevodilaca Biblije na slavenske jezike. Odmah kreće na prvu rečenicu *Ivanove Blagovijesti*, koja je i zamišljena kao filozofijski dio *Novog zavjeta*. Grčki tekst: Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος naši prevodioci prevode: *Iskoni bě Slovo*. Te izraze autor smatra našim prvim filozofijskim nazivima. Slovo kao prijevod za λόγος ne treba nas čuditi. Već i površni pogled u rječnik pokazuje kako se ta dva termina podudaraju u mnogim značenjima. To je kod nas uočeno i mnogo ranije. To nam svjedoče i mnogi prijevodi složenica koji drugi dio složenice *-logija* prevode na hrvatski sa *-slovje* (tako ideologija = pojmoslovje, kozmologija = svjetoslovje), a taj se sufiks širi i na riječi koje za drugi dio nemaju sufiks *-logija* (tako kazuistika = slučajoslovje, fizika = naravoslovje). Ti su prevodioci time stvorili jedan jezik koji nije bio široko prihvaćen, ali je bio vrlo prikladan za bogoslovje i filozofiju. To nam potvrđuje i to što tih riječi u pravilu nema u Vukovu rječniku.

Problem koji se stalno nameće autoru želja je da se pobjegne od polatinjenosti naših filozofskih termina i da se oni shvate u svojoj grčkoj biti, a autor tvrdi da je to moguće jedino preko jezika naših prvih prevodilaca. Oni, naime, nisu bili opterećeni latinskim nasljeđem, jer su prevodili s grčkog. Kao primjer za polatinjenost koja nam otežava shvaćanje pojmova služi mu οὐσία i latinski prijevod *essentia* i *substantia*. *Essentia* može biti i *bit*, *bivstvo*, *jestvo*, *sutnost*, a *substantia* *samostojnik*, *stanovitost*. Zbog bogatstva

naših naziva nije nam potrebno latinsko posredništvo. Mislimo da nije primjereno tako zaključivati i da je danas doista teško pokušati izbaciti dvije tisuće godina kulturnog razvitka, a posebice srednji vijek, koji je za nas duboko vezan uz latinsku tradiciju i jezik. Pa ako nam *essentia* i *substantia* ne pomažu u razumijevanju grčkog οὐσία (o čemu bi se dalo i raspravljati), zasigurno nam niti ne odmažu suviše.

Na kraju recimo da pozdravljamo ovakav pristup našoj jezičnoj i filozofskoj zbilji, te da bi trebalo da se svi zajedno više potrudimo oko jezika i oko razumijevanja jezika, »da bismo postigli širenje uvida i razvijanje osjećaja za značenja koja neka naša slavenska riječ nosi i nudi«. Valja još primijetiti da sam Knežević koristi poseban izričaj u kojem ima mjesta i za riječi poput: *nuždan*, *gradba*, *razjasnidbeni*, *tisućoljeće*, *takvoznačni*, i da time, barem po našem sudu, ne gubi na razumljivosti, a dobiva na originalnosti.

II. NAŠE TEME

U broju 7–8, 1986. ovaj časopis donosi tekstove naučne rasprave o knjizi Z. Lerotića: *Načela federalizma višenacionalne države*, na str. 941–1041.

Osvrnimo se najprije časkom na knjigu samu. Lerotić, naime, pokušava razriješiti neke pojmove politološke terminologije uvodeći riječi iz grčkog i latinskog jezika. Pogledajmo o čemu se radi. Na str. 5 piše: »...federalizam u kojemu je savez (koinon, synmachya) bio...«. Dvije grčke riječi napisane potpuno netočno i kao da pripadaju nekome od jezika koji se pišu latinicom. Valja naime napomenuti da je odlika grčkog jezika brižno bilježene akcenta, dijakritičkih znakova, te različitih grafema za iste ili slične foneme. U transkripciji grčkoga na latinicu to bi se moralo vidjeti. Navedimo stoga originalne oblike tih riječi: κοινόν, συμμαχία, (*koinón*, *symmachía*).

Na str. 9 važna je definicija: »... u narodu trostrukost društvenog života: 1) *demos* kao građane jedne države, 2) *plebs* kao puk i pripadnike nižih klasa... 3) *etnos* kao povijesno trajuci kolektivni identitet.« Pokažimo sada do kakvih zabluda može dovesti ovako nebrizljivo pisanje grčkih riječi. Ovako pisana riječ *demos* može u grčkom biti i δῆμος u značenju *narod*, ali i δῆμος što znači *loj, salo*. Riječ *etnos* bi po svom obliku bila bliža grčkoj riječi ἔθνος koja znači *kaša*, osobito od graška ili graha, nego traženoj riječi ἔθνος, u značenju *narod*. Jasno je što autor želi reći, no znanstveni karakter djela zahtijeva i točnost termina.

Vratimo se članku I. Prpića: *Sociologija nacije ili naciologija povijesti, države, društva i čovjeka?* Autoru ću prepustiti da nam objasni značenje novokovanice »naciologija«. Prpić naime kreće pokušati objasniti razliku narod/nacija (ako je ima), povodeći se za Lerotićevim citatom sa str. 50 iz *Načela...*, koji glasi: »svi ozbiljniji pokušaji definiranja nacije polaze od razlikovanja nacije i naroda«. Mislimo da je i vrlo oskudno lingvističko znanje dovoljno da se uoči kako su ovi izvodi neprihvatljivi. Radi se o lingvističkoj nedosljednosti i puno bi se o tome dalo pričati. Poručimo politolozima za buduće ovakve ili slične lingvističke izvode: *Ne sutor ultra crepidam*. Ipak, svako zlo za neko dobro, Naime, ovaj tekst potvrđuje činjenicu da dvije riječi narod/nacija, po značenju slične, teško mogu zadovoljavati potrebe teorije. Te bi se, dakle, jezične opreke iz jezika trebalo riješiti. Prpić dalje u tekstu dobro razlikuje *natio* i *populus*, ali se opet zapliće: »Slično je razlikovanje (*natio* i *populus*) poznato već u Starom zavjetu. Slično su Grci razlikovali 'demos' u (jedinini) i 'etnê' (u množini).« Koji je *ê* grafem u grčkom, pustit ću opet autora da objasni. Tek za napomenu, gore spomenutu razliku poznaje i grčki jezik mnogo prije *Starog zavjeta*. Osim toga, to mnogo bolje objašnjava I. Maštruko na str. 1005,

u bilješci: »U grčkoj Bibliji I a ó s je značio narod Božji. D é m o s se upotrebljava da bi označio organizaciju naroda, a é t h n ê (u množini) se, u većini slučajeva, odnosi na paganske narode.« Ovdje su barem naglasci pisani brižno, ako već nije sve ostalo. Dakle, općenito, jedno potpuno neznanstveno navođenje stranih riječi. Ono ne smeta, možda, politološkom razumijevanju teksta, ali smeta općem znanstvenom dojmu i oku nekoga tko poznaje grčki jezik.

III. GORDOGAN

Dvobroj 20 – 21 donosi pod zajedničkim naslovom »Jesu li Grci vjerovali svojim mitovima?« dva članka na str. 130 – 145. Nenad Ivić piše članak *Istine fabuliranja*. Temeljna ideja jest odnos dvaju tipova fabuliranja u literaturi: fikcionalno i povijesno pripovijedanje. I jedno i drugo uvijek traži istinu ili se istina navodi kao jedan od uvjeta. No, težnja za istinom je u pravilu neispunjena, već je mnogo važnije da u suodnosu čitalac-pripovjedač postoji vjerovanje da su se događaji barem mogli dogoditi. Zatim se prelazi na pitanje recepcije mita u Grčkoj. Naime, čim se javi težnja za istinom u povijesnom pripovijedanju, započinje i provjeravanje mitova. Bolje je reći istraživanje, jer je to i točan prijevod grčke riječi ἱστορία. U toj težnji za razlučivanjem stvarnosti od fikcije nastaju profesionalni centri istine. Helenizam će posebno obratiti pažnju na racionalizaciju mitova koji postaju neka vrst školske vulgate, dok običan puk i dalje vjeruje u stare mitove. Tako dolazi do dvojnosti: vjera i nevjerica koje se ispoljavaju na više načina. Tražeći istinu u mitu Grci se nikad ne spuštaju na dno mita, već istinu traže unutar mita.

Potom Ivić ukazuje na iskonsku povezanost mita i poezije, jer i jedan i drugi stvaraju svoj autoritet iz sebe samih. Za primjere autor uzima slučajeve iz srednjovjekovlja koji čak i vrlo zorno po-

tvrdju njegove stavove. Na kraju ukazuje na postupak u kojem mitološka literatura postaje retorička istina u Grka, ilustrirajući to primjerima iz Pausanije. Konačni je zaključak da je kod Grka granica između istine i laži bila drugačije određena nego danas.

Potom slijedi prijevod jednog poglavlja iz knjige *Paula Veynea Jesu li Grci vjerovali svojim mitovima?* (*Les Grecs ont-ils cru à leurs mythes?*, Des Travaux, Seuil, Paris 1983), pod naslovom »*Mnogostrukost i analogičnost svjetova istine*«, a prevodilac je Sanja Ravlić. Veyne kreće od teze da je mit jedan pučki književni žanr. Da bismo ga uopće mogli prihvatiti, moramo prihvatiti stalno postojanje dvaju vremena: mitskog i ovog našeg vremena, koje se mijenja. Mitsko je vrijeme ispunjenje onih zaboravljenih stoljeća i ima specifičnu vrijednost: u njemu postoje iste vrline kao i u naše doba, ali su vrednije. U objašnjavanju mitskog vremena autor se koristi Pindarom, te nam daje objašnjenje poznatog Pindarova leta. Pozivajući se na Fränkela izvodi tezu da Pindar, kao pripadnik svijeta pjesnika bliskog svijetu mita i bogova, pokazuje pobjedniku svijet kojega je sad i on dionik. U tu svrhu Veyne koristi pitijsku odu.

Pitanje vjerovanja i dalje ostaje. Treba prihvatiti ideju o više programa istine u različitim dobima ljudske povijesti. Prema Veyneu nema objektivne razlike između istine i fikcije. Razlika je u nama koji promatramo i načinu kako promatramo. Mit je kod Grka opće znanje, tradicija. Pjesnici ga sakupljaju, a Grci prihvaćaju na ovaj ili onaj način. Gledajući mitove kao objašnjenja početaka, mnogi će ih autori prihvatiti kao znanstvenu istinu i upotrijebiti u svojim povijesnim djelima, kao na primjer Pausanija. On je nakalemio staru mitsku istinu, kako to kaže Veyne, na svoj racionalizam ne vodeći pri tome računa o različitosti dviju materija.

I mali prigovor prevodiocu. Na str. 141 piše: »... i postojanje Agamemnona ili

Jupitera,...«. Kad se govori o grčkim mitovima, na mjestu vrhovnog boga može i smije stajati samo ime Zeusa. U originalu vjerojatno stoji Jupiter, ali je zbog toga što mi imena tih dvaju bogova razlikujemo trebalo pripaziti i zamijeniti vrhovnog rimskog boga grčkim – Zeusom.

O. Žunec na str. 146 – 151 donosi svoj »*Fragment o ljubavi*«. Filologija je ovdje poslužila kao put do filozofije. Sve počinje prijevodom Sappina fragmenta 27a (Diehl) koji daje Žunec, svjesno zanemarujući metričku razinu. Ukazavši na značaj tog fragmenta (po Fränkelu pokazuje radanje lirike i subjektiviteta, te ima zasebno mjesto u Sappinof zbirci kao jedina pjesma koja »meditira i argumentira«), Žunec kreće istražiti misaono. Pita se o najljepšem i ljubavi. Da bi to pobliže objasnio, Žunec u pomoć priziva Sappin fragment 50 (Diehl) i Ibikov 6, 6 – 13 (Diehl). Potvrdivši iskustvo Erosa, a za njegov bolji opis, Žunec donosi i Ibikov fragment 7,5 – 7 (Diehl), gdje se Eros pokazuje kao opasan. Koristeći ideju konjičkih trka i dovodeći to u vezu s početnim fragmentom 27a Žunec iskazuje razliku rat/ljubav, iz koje lijepo proizlazi samo kao odlika ljubavi. Sappin fragment 137 (Diehl) iskazuje nam Erosa kao slatkogorkog, a to će biti potkrijepljeno i izvodima iz M. Ficina. Na kraju će, koristeći dio iz Parmenida 136E9 – 137A6 i sva iskustva iz teksta, pokazati filozofiju kao pravu ljubav i nazvati je erotičkom ponesenošću.

Uz to što donosi nove prijevode nekih fragmenata iako ne metričke, ovaj je članak vrlo interesantan pristupom građi.

IV. KNJIŽEVNA SMOTRA

U broju 61 – 62 na str. 19 – 25 Z. Dukata piše: »*Smailagić Meho i Pelević Aho*«. Dukata u svom članku govori o jednom od najznačajnijih epova iz popisa »Srpsko-hrvatskih junačkih pjesama«, o »Ženidbi Smailagić Mehe«. Prvi je tu pjesmu zapi-

sao Krauss i njegova verzija broji oko 2000 stihova, dok je puno značajnija verzija Avde Mededovića koja broji i do 13.000 stihova. Ona je svojom dužinom i oduševila Lorda i Parrya, a posebice još i to što im je Avdo rekao da je čuo i dužih pjesama. Osim dužine, u kvalitete joj upisuju bogatstvo opisa i dužinu kataloga, te originalnost u formulama. No, to sve baš i ne ide u prilog estetskoj vrijednosti. Dukat potom daje popis svih verzija te pjesme, od arhetipske Kraussove do Avdine. Nakon određivanja virtuozne tehnike ornamentiranja kao najveće estetske vrijednosti pjesme, Dukat postavlja pitanje da li je to pravi nacionalni usmeni ep. Lord će to uvijek potvrditi, ali njega ushićuje dužina. Kako danas u Aziji znamo i za duže epove, taj argument otpada. Kravar na temelju pet Aristotelovih načela teorije epa utvrđuje da se stvarno radi o epu. Dukat pak veli da je to prije razvučena krajiška pjesma. Avdo je naime svjesno radio što dužu pjesmu jer je znao da se to od njega traži. A sam ep teško prolazi ozbiljniju estetsku analizu. Na kraju Dukat navodeći Lászlov dvadeseterački prijevod proemija *Ilijade* otvara pitanje dopustivosti povlačenja paralela između starogrčkog i južnoslavenskog muslimanskog spjeva sa stajališta vrijednosti, a ne neke opće teorije epa. »... o boginjo, prosti nama malenima i siromašnima duhom. Jer, doista, koliko da je god Smajilagić Meho Pelejević Aho naših dana, on nije i nikad neće biti Homerov Ahilej.«

V. JEZIK

U broju 2, 1986. M. Kravar piše: »*Da li je aeropag ili drukčije*«, na str. 51–52. Grafija aeropag nije, prema Kravaru, samo tiskarska pogreška, već je mnogi autori tako doživljavaju. Pošto je objasnio riječ *aeropag*, Kravar navodi moguće razloge za grafiju *aeropag*. To je veliki broj složenica sa *aer-* od grč. *ἀήρ* u značenju zrak, dok je aeropag osamljen slučaj, pa se

nastoji uklopiti u neki sistem. Zbrku čine i složenice od grč. *ἀραιός* u značenju »ri-jedak«, koje u hrvatskom počinju sa *areo-*. No, to nije niti smije biti izgovor za krivu grafiju, posebice ako se radi o vlastitim imenima (Dionizije Areopagit) ili nazivima izvedenim od *aeropag* (areopaški govori, areopagيتici, koje su govorili Lisija i Isokrat).

VI. PRILOZI ZA ISTRAŽIVANJE HRVATSKE FILOZOFSKE BAŠTINE

U broju 1–2/1986. na str. 15–29 F. Zenko piše: »*Herman Dalmatinac (11/12 st.): Putokaz u tamno porijeklo evropske znanosti(?)*«. Zenko u ovom djelu daje glavne odrednice istraživanja vezanih uz ime Hermana Dalmatinca, prvog našeg autora s cjelovito sačuvanim djelima. Posebno napominje njegov prevodilački rad s arapskog. Herman je preveo neke aristotelovski utemeljene rasprave i time djelovao na formiranje evropske srednjovjekovne misli. Nakon toga govori nam o značenju spisa »*De essentiis*«, te će se pozabaviti i filozofijskom analizom tog djela.

A. S. Kalenić na str. 31–64 piše: »*Temeljni problemi uspostave teksta rasprave De essentiis Hermana Dalmatinca*«. Filološki tekst o uspostavi teksta je u našoj periodici rijetkost. Zbog toga ćemo ovome posvetiti malo pažnje. Kalenić pristupa problemu s velikom akribijom. Nakon kraćeg uvoda o Hermanovu životu i osnovnih podataka o raspravi, dobivamo rukopisnu predaju teksta. Potom će nam Kalenić dati i pregled modernih izdanja. To su Haskinsovo 1924, Alonsovo 1946, i najnovije i temeljno za ovaj tekst: »*Herman of Carinthia. De essentiis. A Critical Edition with Translation and Commentary by Charles Burnett*. E. J. Brill. Lieden–Köln 1982.« Kalenić iznosi svoje primjedbe u vezi s tim tekstom koji je trebalo da razriješi sva tekstualna pitanja rasprave. To su: prečeste intervencije pi-

redivača u tekst bez razloga, te pomanjkanje kritičnosti prema prijašnjim izdavačima i prema rukopisnoj tradiciji. Čak i latinština ponegdje zaškripi. Potom Kalenić govori o problemu razdiobe rasprave na knjige. Prihvata podjelu na dvije knjige, ali uz neprekinuti niz poglavlja od 1–101.

Nakon toga Kalenić pobija Brunetov stav o lakunama i interpolacijama. Kalenić to radi vrlo opširno i uz navođenje mnogih argumenata iz samoga teksta. Posebice obraća pažnju na mjesta koja Brunet preskače jer mu ne odgovaraju u izvođenju. Prema Kalenićevim riječima to su ipak samo lakune.

U zaključku se očito kazuje da Brunetovo izdanje nije dostatno kao konačno rješenje Hermanova teksta.

D. Barbarić na str. 155–161 piše »Teškoće oko prevodenja Aristotelovog

izraza ΟΥΣΙΑ«. Potaknut novijim prijevodima Aristotelovih djela autor nam daje prvo filozofski pogled na termin οὐσία koji u grčkom ima i nefilozofskih značenja u doba prije Platona. Latinski prijevodi *essentia* i *substantia* ne odgovaraju autoru, a navodi i *natura* kao čest prijevod za οὐσία. Potom dolazi pregled mogućih njemačkih i engleskih prijevoda (*reality, entity, Wesen, Wesenheit*). Gledajući našu tradiciju autor se poziva na prevodioce *Svetog pisma*. Autor se na kraju priklanja parovima: prisustvo-prisutnost, odsustvo-odsutnost, analogne grčkom παρουσία—ἀπουσία, latinskom *praesentia-absentia*, te njemačkom *Anwesen-Abwesen*. Iz tog izvlači *sutstvo* ili *sutnost* kao naš mogući pravi odgovor na οὐσία. Posebice je interesantno povezivanje naših čirilotodskih prevodioca s njemačkim prevodiocima tog doba.

8. knjiga XI. ULPIJAN/KNJIGA REGULA, djelo znamenitog rimskog	8000 din
pravnik (prev. Ante Romac)	3300 din
9. knjiga XII. TACIT/HISORIJE, Rimsko carstvo poslije	
Neronove smrti iz pera najvećeg rimskog historičara	
(prev. Josip Miklič)	6000 din
10. knjiga XIX. HROSVITA/DRAME, srednjovjekovne pastije u tradiciji	
antičke drame (prev. Vladeta Janković)	7000 din
II. Radovi Latina et Graeca	
11. Damir Salopek: TRANSKRIPCIIJA I ADAPTACIIJA GRČKIH IMENA	6500 din
u pripremi:	
12. Ozren Žunec: MIMESIS	7000 din
III. Libellus (divot izdanja u formatu 9x7 cm)	
13. LJUBAVNE IGRE, antologija grčke erotske poezije	
(prev. Dubravko Škiljan)	2000 din
IV. Posebna izdanja	
14. TROJA I KAKO JE STEČI, pamflet o »gabelskoj« Troji	3000 din
15. TREBA LI NAM JOŠ FILOLOGIJA?, eseji o potrebi klasične filologije	2000 din
16. Ante Romac: MINERVA, florilegij latinskih izreka	
kompendij sentencija sa svih područja antičke misli: nauka,	
prava, filozofije, religije, umjetnosti - 830 stranica - izvri usuz	
PRETPLATNA CIJENA	
15.000 din	

Napomena: Isporuka počinje 1. 9. 1988. Za narudžbe ispod 20.000 din. obračunavamo troškove PTT usluga.